

Extreme-mahdollisuuksia vai konkurssin pelkoa?

Yrittäjyys nuorten näkökulmasta

Annukka Tapani

ABSTRACT

In this article I will compare the theoretical view of entrepreneurship with the young people's entrepreneurial vision. According to the present theoretical view, the entrepreneurship is a multiple concept: it includes both running one's own business and the entrepreneurial ways to work as an employee. Also the educational system can employ entrepreneurial elements because the entrepreneurial skills are very valuable both in the society and working life. In theory, the entrepreneurship is considered increasingly as networking and not merely as an individualist way to act. An employee can be called an entrepreneur, or intrapreneur, if she/he acts innovatively and helps the organization to succeed.

The young people of this case were participants of a project whose object was to improve entrepreneurial skills among young people aged 14-28. The result of the theoretical and empirical comparison indicates that there are some elements of a wider view of entrepreneurship in the young people's minds but the small business management and individualistic way of working still dominate. There are various challenges for the teachers of entrepreneurship to open the way. We as teachers need the entrepreneurial skills, as well. We should be creative and innovative and trust in our students' capability to learn.

Key words: entrepreneurship, entrepreneurship education, individualism, young entrepreneurs

MATKALLA YRITTÄJYYDEN TEOREETTISEEN YMMÄRRYKSEEN

Tässä artikkelissa tutkimuskysymys on, miten teoreettisessa tutkimuksessa laaja-alaistunut ymmärrys yrittäjyydestä näkyy nuorten ajatuksissa. Lähtökohtana on se, että yrittäjyydestä ja yrittäjyyskasvatuksesta puhutaan paljon, sitä tutkitaan ja pyritään edistämään. Siksi onkin kiintoisaa tarkastella yrittäjyyskasvatustoiminnan vaikuttavuutta nuorten itsensä kokemana. Artikkelin alussa rakennan teoreettisen viitekehyksen sille, miten yrittäjyys nyky-yhteiskunnassa nähdään. Tätä viitekehystä peilaan nuorten ajatuksiin siitä, millaisia ajatuksia yrittäjyys heissä herättää.

Suomalainen arvostaa yrittäjiä, mutta ei itse halua yrittäjäksi. Yrittäjyydessä kiehtoo sen tuoma mahdollisuus olla itsensä pomo, toteuttaa itseään ja olla vapaa. Suomalainen yhteiskunta arvostaa työtä ja ahkeruutta. Kuitenkin nuorisobarometrit osoittavat hälyttäviä signaaleja siitä, että perinteiset suomalaiset arvot kuten työ, eivät enää ole nuorisollemme tärkeitä. Tärkeämpää on vapaus, mahdollisuus toteuttaa itseään ja se, että on aikaa ja tilaa ympärillä. (Michelsen 2005; Valtioneuvoston kanslian raportti 2004.)

Suomalaisesta yhteiskunnasta ei siis ole onnis-

tuttu luomaan yrittäjyystävällistä, vaikka täällä sanotaankin asuva ahkera ja viisas kansa. Pelko yrittäjyyden tuomista riskeistä sekä taloudellisella että sosiaalisella tasolla on yrityskielteisten asenteiden taustalla: konkurssinpelko vaanii yrittäjää ja epäonnistujia kohtaan Suomessa ei tunneta armoa. Tämä on mielenkiintoinen dilemma: nuoret etsivät elämäänsä "extreme" -kokemuksia: luovia mahdollisuuksia niin itsensä toteuttamisen kuin ajankäytönkin suhteen. Yrittäjyyden voisi ajatella edustavan juuri kaikkia näitä arvoja, jännitystä ja vaarallisiakin tilanteita. Yhteiskunnallisella tasolla yrittäjännostukseen on pyritty vaikuttamaan koulutusjärjestelmän keinoin: yrittäjyys on ollut mainintana opetussuunnitelmien perusteissa jo yli 10 vuoden ajan. (Michelsen 2005; Ristimäki 2004.) Yksi haaste koulutusjärjestelmämme toteuttamalle yrittäjyyskasvatukselle on, että yksilön yrittäjyysintentioiden muutosta ammattikorkeakoulutuksen aikana tutkittaessa on havaittu, että opiskelijat näkevät opintojensa alussa nuorten innon ryhtyä yrittäjiksi valoisampana kuin opintojensa lopussa. Opiskelijoiden ilmaisemissa muiden nuorten yrittäjyyshaluihin liittyvissä uskomuksissa on siis havaittu muutosta negatiiviseen suuntaan. (Pihkala 2008, 103.)

Yrittäjyys ja yrittävyys (Gibb 2005a) nähdään tällä hetkenä arvona yhteiskunnassa ja yrittäjyyspuheessa ovat yhdistyneet yrittäjyys ja kasvatusta. Ihmetystä onkin herättänyt, mistä on tullut tarve kahden eri maailman kohtaamiselle. Nyky-yhteiskuntaa luonnehtii globalisaation luoma arvaamattomuus ja ennalta-aavistamattomuus. Yksilöiden on selvitäkseen oltava vastuun- ja velvollisuudentuntoisia ja yrittäjämäiset piirteet kuten massoista poikkeaminen nähdään hyveiksi ja tavoittelemissen arvoiksi. Yrittäjyyden ja kasvatuksen kohtaamisen tarpeet on nähtävissä yhteiskunnan kehityksen kautta: elämänhallinta on siirtynyt entistä enemmän yksilön vastuulle. Yrittäjyys sopii kuvaan tässä tilanteessa, koska se on aina ollut murrosajan ilmiö. (Kyrö 1998; Burr 2004, 10; Vesala 1996.)

Yrittäjyyskasvatuksen ihmiskäsitys, joka on kohdannut myös voimakasta kritiikkiä liiketaloustieteellisten oppien soveltamisesta kasvatukseen ja opetuksen, määrittellee ihmisen ainutlaatuisiksi, vapaaksi, uusia asioita oivaltavaksi ja niille uteliaaksi. Ihminen on myös vastuullinen, kykenevä kantamaan vastuun itsestään, toimiensa seurauksista ja elannostaan. Ihminen on uutta luova ja innovatiivinen. (Duchêneaut, 2001; Gibb,

1993; Kyrö, 2001; Kyrö, 2005). Kuitenkaan oleellista ei ole käsitysten erilaisuus sellaisenaan, vaan niiden tarkoitusperä: yrittäjämäisyyteen kasvattamalla pyritään luomaan nykyajassa omillaan toimeentuleva yksilö. Post-moderni aika asettaa yksilölle haasteita mm. työurien ja työsuhteiden yksilöllistymisen kautta (Vesala 1996, 2).

Yrittäjyyden voidaan nyky-yhteiskunnassa sanoa käsittävän kaikki ne tavat, joilla yksilöt ja organisaatiot luovat ja ottavat käyttöön uusia ideoita ja tekemisen tapoja. Yrittäjyys voidaan nähdä prosessina, jossa yksilöt pyrkivät löytämään uusia mahdollisuuksia innovatiivisella, riskejä ottavalla ja proaktiivisella tavalla. (Kyrö and Carrier 2005, 21; Hindle 2007, 128.) Yrittäjyys voidaan nähdä arvojen ja uskomusten kautta, jolloin se pitää sisällään tavat tehdä, nähdä ja tuntea asioita, tavat kommunikoida, organisoida ja oppia asioita. Yrittäjämäisiä arvoja ovat voimakas itsenäisyyden tunne, epäusko byrokraatiaan, toimintaorientaatio ja toiminnan vapaus, itsetekeminen, usko itseän ja omien ponnistelujen palkitsevuteen, omistajuus, usko individualismiin, mutta myös yhteisöllisyyteen. (Gibb 2005b, 50; Gibb 2007, 98.)

Ymmärryksemme yrittäjyydestä on laajentumassa "perinteisestä" piirreoreettisesta tai ominaisuuspainotteisesta ajattelusta kohti yrittäjyyttä tukevien rakenteiden analyysiä (Fletcher 2007, 160). Nykyaikaisesti yrittäjyyttä määritellään käytäytymisen ja taitojen avulla: silloin se pitää sisällään yksilön ja organisaatioiden epävarmuuden ja moninaisuuden sietämisen tarpeen. Näitä taitoja voidaan kehittää ja niitä on hyvä olla kaikissa organisaatioissa ja kaikissa yksilöissä, kaikessa elämänkulussa eikä vain ja ainoastaan yritysympäristöissä. (Gibb 2007, 89.) On tarpeen kehittää opiskelijoita olemaan innovatiivisia ja ottamaan vastuuta omasta kohtalostaan, ei vain businessmielessä, vaan opiskelijat tarvitsevat myös toiminnallisia johtamisen kykyjä sekä tietoisuutta yrittäjyydestä. Tähän tarkoitukseen voidaan käyttää yrittäjyyttä opetusmenetelmänä: voidaan opettaa yrittäjyydestä, siitä millainen on yrittäjien rooli ja merkitys yhteiskunnassa ja talouselämässä, mutta myös yrittämistä varten, jolloin tavoitteena on yritystoiminnan aloittamiseen rohkaiseminen. Yrittäjyyden kautta, esimerkiksi uuden idean luomisprosessia tarkastelemalla, voidaan rohkaista opiskelijoita hankkimaan yrityselämästä muuhun työelämään siirrettäviä taitoja ja kykyjä. (Kirby 2007, 21.)

Teoreettisessa tarkastelussa yrittäjyydellä nykyään tarkoitetaan muutakin kuin liiketoimintasuunnitelmien opettamista, joka on ollut pitkään yksi yrittäjyyden opettamisen yhteinen elementti. Keskeistä on ollut opettaa opiskelijat aloittamaan omaa yritystoimintaa valmistumisen jälkeen. (Carrier 2005, 137; Kirby 2007, 21.) Yrittäjyyden lisäämiseen tähtäävät toimenpiteet tulisi kohdistua noin 25-vuotiaisiin tai sitä nuorempiin, sillä Nuorisobarometrin (2004) mukaan yrittäjyyshalut huipentuvat juuri tässä iässä (Pihkala 2008, 23).

Yrittäjyyden ja kasvatuksen kohtaamisen myötä yrittäjyyttä on alettu tarkastella myös toimintana erilaisista näkökulmista. Carrier (2005, 140) toteaa, että mahdollisuuksien havaitseminen ei ole rajattu vain yksilölliseen uusien ideoiden luomiseen, vaan esimerkiksi yrittäjä voi tunnistaa mahdollisuuden ja myydä sen olemassa olevaan yritykseen. Jos yrityksessä toimiva henkilöstö luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia, yrittäjyydestä muodostuu sisäisen yrittäjyyden ja yrittäjyyden yhdistelmä. Sisäinen yrittäjyys määritellään olemassa olevassa yrityksessä toimivien henkilöiden toimeenpanevina innovaatioiden käyttöönottoina. Sisäisestä yrittäjyydestä on vasta vähän tutkimusta. Kuriositeettina mainittakoon, että Intiassa, jota ei perinteisesti ole pidetty yrittäjyyskasvatuksen edelläkävijänä, jotkut yliopistot ovat alkaneet tarjota kokonaisina koulutusohjelmia sisäisestä yrittäjyydestä.

Sisäinen yrittäjyys voidaan nähdä myös palkkatyön uudelleen tulkinnan ja sen myötä syntyvien uusien rooliodotusten kautta. Samalla siinä on myös kyse palkkatyön kehystämisestä ja kuvaamisesta. Tässä tapauksessa sisäisellä yrittäjällä tarkoitetaan yrittäjämäistä työntekoa ja työasennetta toisen palveluksessa. Siinä palkkatyön tekijään kohdistuvat samat rooliodotukset kuin yrittäjäänkin. Häneltä odotetaan innovatiivisuutta, aloitteellisuutta, ahkeruutta, riskinottoa ja tuloshakuisuutta. (Vesala 1996; Koironen 1993.)

Tuimala (1999) on löytänyt kolme tapaa lähestyä yrittäjyyden muotoja. Hänen mukaansa voidaan puhua aidosta, menestyvästä, institutionaalista ja sisäisestä yrittäjyydestä. Kyrö (1998) sen sijaan jaottelee yrittäjyyden ulkoiseen, sisäiseen ja omaehtoiseen yrittäjyyteen. Koironen ja Peltonen jakavat yrittäjyyden ulkoiseen ja sisäiseen yrittäjyyteen. Kyrö (2005) on tarkentanut sisäisen yrittäjyyden asemaa uusimmassa tarkastelussaan: sisäinen yrittäjyys syntyy oma-

ehtoisen yrittäjyyden ja organisaatioyrittäjyyden vuoropuheluna. Yrittäjyyden muodot siis Kyrön (2005) mukaan ovat ulkoinen ja omaehtoinen yrittäjyys sekä organisaatioyrittäjyys.

Yrittäjyyden muotojen tarkastelun taustalla voidaan nähdä ajatus siitä, onko yrittäjyys individualistista vai liittykö samaan kuvaan muitakin toimijoita, jolloin voidaan puhua yrittäjyyden relationistisesta linjauksesta (ks. esim. Vesala 1996). Yrittäjyys on arkikielessä ja -toiminnassa saanut vahvasti individualistisen luonteen: yrittäjää luonnehditaan yhä edelleenkin nojautuen ”yrittäjämäisiin piirteisiin”, vaikkakin uskomus biologisesta perimästä, ”yrittäjäksi syntyisestä” on siirtymässä taustalle (Kyrö 1998). Pyrkimys kuvata yrittäjyyttä ja yrittäjiä yksilöinä muista erottelevien piirteiden avulla on osa yrittäjyyden individualistista kehystämistä: tavallaan olisikin luontevaa, jos löytyisi erityinen ”yrittäjätyyppi”, jolloin olisi tarjolla tietty takuuvaihtoehto, kuinka selvitä menestyksekkäästi yrittäjänä. Yrittäjien identiteettiä kuitenkin rakennetaan ”erityisinä ihmisinä” ja selvimmin he erottuvat muista juuri ”yrittäjyyden” kautta. (Vesala 1996.)

Kuitenkin on todettu, että pienyrittäjien voimakas individualistinen ajattelu ehkäisee tehokkaiden tuotantomallien edellyttämää verkostoitumista ja yhteistyötä. Näin syntyy ristiriita oman toimeentulon tavoittelun ja laajemman taloudellisen tehokkuuden välillä. (Ruuskanen 1995.) Individualistinen ajattelu ei välttämättä ohjaa yrittäjyydeltä yhteiskunnallisesti odotettuihin toimintastrategioihin. Itsenäisyyden korostaminen ehkäisee verkostoitumista, oman yritystoiminnan laajentamista ja sitä kautta uusien työpaikkojen syntyä eli kansantaloudellisen odotuksen täyttymistä. (Wärneryd 1988; Vesala 1996.)

Vesalan mukaan yrittäjyystutkimuksissa on havaittavissa relationistinen yrittäjyyskuva, jolla tarkoitetaan sitä, että ei ole yksilöä tai kollektiivia irrallaan vaan yrittäjän rooli syntyy suhteen eli relaation kautta. Relationismissa korostetaan yrittäjän tavoittelua suhteessa ympäristöönsä ja yrittäjän roolin määrittymistä tuon suhteen kautta: samaan yrittäjyyskuvaan halutaan saada yrittäjä yksilönä ja hänen ympäristönsä. (Vesala 1996.)

Organisaatioyrittäjyyttä (Kyrö 2005) tai sisäistä yrittäjyyttä (Carrier 2005) tarkasteltaessa voidaan nähdä taustalla ajatus yrittäjyyden kollektiivisesta luonteesta. Työpaikkojen pyramidimaiset organisaatiot ovat muuttuneet työryhmien verkostoiksi. Työryhmissä pitää osata ratkaista ongelmia ja

oppia yhdessä. Sosiaaliset taidot rinnastuvat teknisen tekemisen taitoihin. (Lavikka 2004, 323.)

Työelämän muutoksessa yhteistoimintaa toisten toimijoiden kanssa tarvitaan yhä enemmän ja yhteistyötaidot ovat avainasemassa. Johdon haasteena on asettaa kunnianhimoisia tavoitteita, joita kohti pyrkiminen saa aikaan jaettavaa innostusta ja joiden avulla vuorovaikutus työyhteisössä rikastuu. (Himanen 2004, 12.) Organisaation johto on siis avainasemassa siinä, kuinka innostuneesti työntekijät ponnistelevat kohti yhteistä tavoitetta. Tärkeää on toiminnasta tiedottaminen (ks. esim. Sääntti 2001) ja haasteiden asettaminen, lisäksi myös vastuun antaminen ja työntekijöiden osaamiseen luottaminen.

Koska ymmärrys yrittäjyydestä on laajentunut, tuo se mukanaan vaatimuksia myös yrittäjyyden opettamiselle ja oppimiselle. Jotkut yrittäjyyden opettajat ovat alkaneet huomata, että opiskelijat oppivat usein enemmän tekemällä oppimisen kautta (Kyrö and Carrier 2005, 26). Haasteellista on oppimis- ja opettamiskulttuurin muutos: perinteisesti olemme tottuneet oppimaan enemmän kuuntelemalla kuin tekemällä (Carrier 2005, 152). Yrittäjämäinen oppiminen sisältää ajatuksen yksilöstä, joka tarkkailee ympäristöään ja yhdistää erilaisia elementtejä, luo kokonaisvaltaisia todellisuuksia, joilla on seurauksia toiminnassa. Vaikka ympäristö olisikin täynnä paradokseja ja epä johdonmukaisia tapahtumia, yrittäjä valitsee niistä omalle idealleen sopivat. Hän ei valitse elementtejään yhdestä ainoasta ympäristöstä, vaan päinvastoin, hänen ajatuksensa voivat saada alkunsa missä tahansa; yhdistelemällä erilaisia elementtejä hän luo jotain uutta. (Kyrö 2005, 89.)

Ruohotie ja Koironen (2001) ovat todenneet, että yrittäjyyteen kasvattamisessa on kolme kenttää: konatiivinen, affektiivinen ja kognitiivinen. Kognitiiviset, tiedolliset rakenteet ovat tärkeitä ja muodostavat perustan yrittäjyydelle, mutta muitakaan osa-alueita ei saisi unohtaa. Affektiivinen kenttä, pelko yrittäjyyttä kohtaan, saattaa olla suurin yrittäjyyskasvatuksen haaste (Leskinen 2001). Suhtautuminen riskin ottamiseen on yksi yrittäjämäisen oppimisen kulmakivistä: yrittäjämäisessä toiminnassa on oleellista epävarmuuden sietäminen, mahdollisuuksien havaitseminen ja niiden hyödyntäminen (Kyrö and Tapani 2007). Konatiivinen kenttä on keskeinen yksilön uravalinta- ja motivaatiotekijöiden kannalta. Se sisältää myös yksilön suhteen itsen

ja muihin, tunteen itseohjautuvuudesta tai riippuvuudesta muista. (Koironen ja Ruohotie 2001, 104.)

Yrittäjämäisessä oppimisessa on tärkeää, että oppijat ovat itse vastuussa oppimisestaan (Kyrö 1998). Opettajalla on kuitenkin oppimisen ohjaajan rooli. Leskinen (1999) toteaa, että toimintasuuntautunut oppiminen ilman pedagogista pohjaa ei toimi. Yrittäjämäinen oppiminen edellyttää epävarmuuden lisäämistä oppimisprosessissa ja sitä varten myös opettajan omat yrittäjämäiset taidot, kuten taito innostaa oppijoita, luoda avoin ja luova oppimisympäristö, nousevat keskiöön. (Gibb 1993; Leskinen 2001.)

Käsitys yrittäjyydestä on laajentunut liiketoimintasuunnitelmiin pohjautuvasta ajattelusta kohti taitoja, joita tarvitaan myös muualla kuin oman yrityksen omistamisessa ja johtamisessa: myös palkkatyössä on työelämän rakennemuutoksen kautta havaittavissa painetta yrittäjämäiseen työntekoon ja verkostoitumistaitojen kehittämiseen (Vesala 1996; Kirby 2007, 21). Yrittäjyyden tarkastelu eri näkökulmista on tiivistetty taulukkoon 1. Tarkastelua voidaan tehdä joko individualistisesta näkökulmasta, jolloin painopisteenä ovat yksilön ominaisuudet ja piirteet sekä yksilöllinen suhtautuminen yrittäjyyteen. Toisaalta yrittäjyyttä voidaan tarkastella yhdessä tekemisen kautta, jolloin painopisteenä ovat kollektiivinen tai relationistinen näkökulma yrittäjyyteen sekä verkostojen rakentaminen ja rakentuminen. Yrittäjyys voidaan nähdä myös entistä enemmän opittavissa olevana taitona ja sitä pyritään edesauttamaan rakentamalla uudenlaista opettajuutta ja uudenlaisia oppimisympäristöjä.

YRITTÄJYYS NUOREN NÄKÖKULMASTA: UUSIA TUULIA VAI PELONSEKAISTA KUNNI- OITUSTA?

Empiirinen aineisto on koottu 4 H- yhdistysten valtakunnallisesta, kaksivuotisesta "YTY - Yhdessä Tehdään Yrityksiä" -yrittäjyyskasvatushankeesta, jossa kollektiivisilla toimenpiteillä, kuten rahoituksella, yhteisellä materiaalilla ja verkostoitumisen tukemisella, pyrittiin lisäämään 14-28 -vuotiaiden nuorten kiinnostusta yrittäjyyteen ja yrittäjämäiseen toimintatapaan. Hanke palveli kollektiivisuuden rakentamista kahdesta näkökulmasta: toisaalta nuoret saivat mahdollisuuden lähteä yrittäjyyden alkupoluille ryhmänä;

Taulukko 1. Mitä yrittäjyys on nyky-yhteiskunnassa?

Yrittäjyys on..	Miten ilmenee teoriassa?
Individualistista	Yrittäjämäiset ominaisuudet, ”yrittäjätyyppi”, ihmiskäsitys (esim. Kyrö 2001 ja 2005; Gibb 1993; Vesala 1996) Konatiivinen ja affektiivinen kenttä (Koiranen ja Ruohotie 2001) Arvot (Gibb 2007) Suomalainen yrittäjyyden ihannointi ja pelko (Michelsen 2005) Palkkatyön uusi tulkinta (Lavikka 2004; Vesala 1996) Ulkoinen yrittäjyys (Kyrö 1998; Tuimala 1999)
Yhdessä tekemistä	Organisaatioyrittäjyys / sisäinen yrittäjyys/ institutionaalinen yrittäjyys (Kyrö 2005, Carrier 2005, Tuimala 1999) Relationistinen linjaus, yrittäjyys kollektiivisena toimintana, verkostojen tarve, yhteisöllisyyden arvostus (Vesala 1996; Wärneryd 1988; Ruuskanen 1995; Gibb 2007)
Opittavissa olevaa	Kognitiivinen kenttä (Koiranen ja Ruohotie (2001) Oppimisen ja opettamisen uudet tavat (Carrier 2005, Gibb 1993, Leskinen 2001; Kirby 2007; Kyrö and Tapani 2007)

he saivat perustaa yhdessä ja toiminnanjohtajan tuella yrityksiä. Toisaalta hankkeessa tuettiin nuoria ohjaavien toiminnanjohtajien verkostoitumista keskenään ja alueellisten yrittäjyystoimijoiden kesken. (Salonen 2005.) Kiintoisaa on tarkastella myös kolmannen sektorin kontribuutiota yrittäjyyskasvatukseen: saralla, jolla formaalissakaan koulutusjärjestelmässä ei ole yksimielisyyttä käsitteistöstä (ks. esim. Gibb 2002; Ristimäki 2004.).

Tutkimusaineiston muodostaa valtakunnallisessa ”YTY - Yhdessä tehdään yrityksiä”- yrittäjyyskasvatushankkeessa mukana olleet nuoret. Nuorille esitetyt kysymykset olivat:

Millaisia ajatuksia yrittäjyys sinussa herättää? Mitkä asiat yrittäjyydessä kiinnostavat sinua, mitkä taas eivät? Nuoria kyselyyn vastasi 141. Kysely tehtiin nuorille 4 H -yhdistysten toiminnanjohtajien kautta, koska yhteystietoja ei ollut lupa toimittaa eteenpäin. Nuoria on ollut mukana YTY-toiminnassa 1458 ja nuoria jatkoi toiminnassa 363 (Taulukko 2). Osa nuorista on ollut siis aktiiveja 4H-toimijoita, osa taas satunnaisia osallistujia. Näin ollen vastausprosenttia on vaikea määrittää. Jos verrataan vastanneiden määrää kaikkiin toiminnassa mukana olleisiin, ei vastusten prosenttiosuus, noin 14 % , kuulosta kovin hyvältä, mutta jos verrataan sitä hankkeen jälkeisiin YTY-toimijoihin, 39 % näyttää jo paremmalta.

Koodasin aineiston käyttämällä laadullisen aineiston analyysiohjelmaa NVivoa. Koodausteenoina olivat ensin yrittäjyydessä kiinnostavat ja ei-kiinnostavat seikat, jotka esitän yhteenvedoina taulukoissa 3 ja 4. Laskin myös määrälliset maininnat eri yrittäjyyden osa-alueille. Sen jälkeen tarkastelin näitä nuorten ajatuksia teoreettisiin näkökulmiin eli individualismiin, yhdessä tekemiseen ja oppimiseen liittyviin seikkoihin peilaten. Taulukoihin 3 ja 4 olen tummentanut ne sanat, joiden perusteella jaottelua individualismiin, yhdessä tekemiseen tai oppimiseen olen

taulukkoissa 3 ja 4. Laskin myös määrälliset maininnat eri yrittäjyyden osa-alueille. Sen jälkeen tarkastelin näitä nuorten ajatuksia teoreettisiin näkökulmiin eli individualismiin, yhdessä tekemiseen ja oppimiseen liittyviin seikkoihin peilaten. Taulukoihin 3 ja 4 olen tummentanut ne sanat, joiden perusteella jaottelua individualismiin, yhdessä tekemiseen tai oppimiseen olen

Taulukko 2. YTY-toiminnassa mukana olleiden nuorten määrät

Nuorten määrä YTY-toiminnassa	1485
Aloittaneet YTY-tiimit	88
Nuorten määrä tiimeissä	733
Jatkavat YTY-tiimit	85
Jatkavien nuorten määrä	363

tehnyt. Taulukon yläreunassa on myös lukuna ilmoitettu tähän luokkaan koodattujen vastausten määrät.

Kiinnostus yrittäjyyteen voidaan nuorten vastausten perusteella jakaa viiteen luokkaan: yrittäjyydessä kiinnostaa raha, yrittäjyys on yleisesti ottaen kiinnostavaa. Kolmantena yrittäjyydessä kiinnostaa luovuus ja se, että voi saavuttaa jotakin omaa. Oman itsensä herruus kiinnostaa. Viidenteen luokkaan kokosin maininnat kiinnostuksesta yrittäjyyteen asiakastyön, verkostojen ja työtekemisen itsensä kautta. Taulukossa 3 esitän ne seikat, jotka nuoret kokivat yrittäjyydessä kiinnostaviksi seikoiksi.

Yrittäjyyden esteet voidaan samoin kuin vetoimatekijätkin jakaa viiteen luokkaan. Yrittäjyydessä ei kiinnosta paperityöt ja maksut. Samoin epävarmuus ja riskit pelottavat. Yrittäjyys ei yleisesti kiinnosta. Neljäntenä luokkana yrittäjyydessä ei kiinnosta vastuuseen ja johtajuuteen liittyvät asiat ja viidentenä työmäärään liittyvät seikat. Taulukossa 4 esitän yhteenvetona ne seikat, jotka nuorten mielestä yrittäjyydessä eivät kiinnosta. "Ei kiinnosta mikään" -vastaukset jätin koodaamatta, koska niiden näkökulmat olivat hyvin yleisellä tasolla esitettyjä.

Koodasin nuorten vastauksista esiin asioita, joilla he määrittävät käsitystään yrittäjyydestä (Taulukko 5). Nuoret kuvasivat vastauksissaan yrittäjämäisiä piirteitä ja ominaisuuksia: rohkeutta, innokkuutta, halua ottaa riskejä ja tehdä päätöksiä. Nämä seikat kirjasin yrittäjämäisten ominaisuuksien alle. Pohdinnat siitä, olisiko minusta yrittäjäksi, kirjasin affektiiviselle alueelle. Toisaalta affektiivisella kentällä samaa pohdittiin toteamalla, että "vähän liian itsenäistä ja rohkeaa." Affektiiviselle alueelle kirjasin myös pohdinnat siitä, mikä yrittäjyydessä pelottaa: yksin tekeminen, suuri vastuu, johtajuus ja työn valvonta. Toisaalta nuoret pohtivat myös yrittäjän tarvetta omistautua työlleen, työn stressaavuutta ja pitkiä työpäiviä. Vastuu, valvonta ja johtajuus

sekä yksin tekeminen olivat toisaalta yrittäjyyteen innostavia, toisaalta siinä pelottavia tekijöitä.

Konatiivisella kentällä nuoret pohtivat yrittäjyyttä urana: muutama vastaaja totesi selkeästi, että oma yritys kiinnostaa ja joku pystyi jopa nimeämään kiinnostavan alankin. Yritys olisi siinäkin mielessä varteenotettava uravaihtoehto, että "ei tarvitsisi etsiä työpaikkaa."

Arvopohdintaa nuoret kävivät myös: he kirjoittivat paljonkin oman työn tekemisestä, oman itsensä herruudesta, haasteiden kohtaamisesta ja siitä, että saa tehdä niin kuin itse haluaa. Yrittäjyyden ihannoitua oli vastauksissa myös: "vastaan voi tulla kaikkea hienoa." Kova työtekeminen nähtiin toisaalta arvona, mutta toisaalta omakohtaisesta arvelluttavana.

Suomalaiseen yrittäjyyden tarkasteluun sopi hyvin toisaalta yrittäjyyden ihannoitua: "yrittäjät ovat rohkeita ihmisiä", mutta toisaalta epäonnistumisen, kuten konkurssien pelko. Yrittäjyys nähtiin vaikeana ja epävarmana tapana hankkia rahaa ja siinä on paljon riskejä. Toisaalta kuitenkin rahan saaminen oli yksi tärkeimmistä yrittäjyydessä kiinnostavista tekijöistä.

Rahaan liittyvät seikat koodasin kuuluviksi ulkoisen yrittäjyyden alle, samoin kuin ajatukset tietynlaisen yrityksen perustamisesta. Ulkoisen yrittäjyyden alueella nuoret pohtivat myös sitä, että paperihommat, laskut ja yrittäjä eläkemaksut eivät kiinnosta.

Suhtautuminen verkostoihin tuli joissakin vastauksissa esiin negatioiden kautta: "ainakin jos on yksin" tai "ei tarvitse ajatella muiden mielipiteitä". Toisaalta verkostonäkemyksestä tuli esiin siinä, että vastaajat kertoivat pitävänsä asiakaspalvelusta; asiakashan tarvitaan mukaan kuviin, jos yrittäjyyttä ajatellaan Vesalan (1996) mukaan relationistisesti.

Taulukko 3. Mikä yrittäjyydessä kiinnostaa nuoria?

Raha (40)	Yleensä kiinnostavaa (10)	Luovuus, voi saavuttaa jotakin omaa (16)	Oman itsensä herruus (37)	Asiakastyö, verkostot ja työntekeminen (9)
<p>Raha kiinnostaa.</p> <p>Yrityksessä kiinnostaa raha.</p> <p>Tulot</p> <p>kiinnostaa rahan tienausta</p> <p>Minua kiinnostaa kerätä paljon rahaa</p> <p>Omaa rahaa, päätöksiä, vastuuta.</p> <p>Kiinnostaa työntekeminen ja palkan saanti</p> <p>Voitot ja tulot kiinnostavat paljon.</p> <p>Melko varma tulonlähde, ei tarvitsisi etsiä työpaikkaa hakemalla ja voisi määrätä aika lailla itse työajoista tms.</p> <p>Raha kiinnostaa ja oma ura</p> <p>Ansaitsee rahaa itse</p> <p>yrittäjänä saa toteuttaa itseään ja tuoda esille omia ajatuksia joka tietysti tarvitsee rahaa. Mutta rahaa myös tulee jos on tuottoisa yritys.</p> <p>saa rahaa, jos menestyy.</p> <p>Raha kiertää. eli rahaa on vaikka muille antaa....</p>	<p>Oma yritys tulevaisuudessa olis kyllä kiva.</p> <p>Olen itse asiassa kiinnostunut mainosyrityksestä, sisustusyrityksestä tai muusta visuaalisesti painottuvasta yrityksestä. hauskuus kiinnostaa</p> <p>Oma yritys kiinnostaa</p> <p>Yrittäjyydessä kiinnostaa se, että voi aina yrittää. Ja pitää olla rohkea, innokas, yrittävä ja luonteenluja. Se on kaikin puolin kiinnostavaa</p> <p>Yrittäjyys on minusta kiehtoisaa. Yrittäjät ovat ahkeria ja rohkeita ihmisiä. Täytyy uskaltaa ottaa riskejä ja päätää koko ajan tärkeitä päätöksiä. En tiedä olisinko itse niin rohkea tekemään päätöksiä.</p>	<p>Yrittäjyydessä kiinnostaa se että saisi perustaa omanlaisen yrityksen</p> <p>Itse saa suunnitella omaa päivän aikataulua</p> <p>Yrittäjyys herättää intoa ja ehkä vähän epävarmuutta. Se on kuin askel jollekin sillalle, jossa saa toteuttaa mahdollisesti itseään, kantaa suurta vastuuta hyvin monesta asiasta ja se on kuin pieni elämä, joka opettaa. uuden oppiminen</p> <p>Sillä voi saavuttaa jotakin omaa...</p> <p>Yrittäjyydessä kiinnostaa oman tuotteensa tekeminen.</p> <p>Kiinnostavaa on oman idean toteuttaminen saisi luoda jotain omaa.</p> <p>Saa uusia haasteita</p> <p>Yrittäjyydessä kiinnostaa itsenäisyys, saa perustaa firman josta on oikeasti kiinnostunut.</p> <p>Siinä voi tulla kaikkei hienoo vastaan</p> <p>Siinä voi tehdä juuri sellaista, kun haluaa... Varsinkin jos on yksin</p>	<p>Tietysti hyvää on että saa olla oman itsensä herra jne.</p> <p>Yrittäjät ovat omia herrojaan. Yrittäjyys on myös elämäntapa, joka ei sovi kaikille</p> <p>Voisi määrätä aika lailla itse työajoista tms.</p> <p>saa olla itsensä pomo, eikä kukaan voi määrätä.</p> <p>Kiinnostaa oma päättänyt ja saa päättää mitä yrittää</p> <p>Oma vapaus kiinnostaa</p> <p>Noku saa tehdä ite kaikkea.. ei oo koko ajan joku pomo selittämäs</p> <p>Oma-aloitteisuus, saa olla pomo, saa hoitaa itse kaiken ja päättää itse</p> <p>Saa vastuun tekemisistään</p> <p>Yksin tekemistä. Saa itse määrätä.</p> <p>Päätösvaltaa, saa päätää loma-ajat Itse tekeminen ja ominpäin toimiminen kiinnostaa.</p> <p>saa olla "olla itsensä herra".</p> <p>Ei tarvitse ajatella muiden mielipiteitä. Minusta ei kuitenkaan ole yrittäjäksi.</p>	<p>Raha ja asiakaspalvelu ihmisten auttaminen</p> <p>Minua kiinnostaa myyminen ja asiakaspalvelu, kiinnostaa kaikki ja tietenkin raha</p> <p>Verkostot saa olla muiden kanssa tekemisissä</p> <p>Yrittäjyydessä kiinnostaa rahan tienaaminen ja työn tekeminen</p>

Taulukko 4. Mikä yrittäjyydessä ei kiinnosta?

Paperityöt, maksut (9)	Epävarmuus, riskit (24)	Ei yleisesti kiinnosta (12)	Vastuu, johtajuus (11)	Työmäärä (15)
<p>Paperi hommat taas ovat vähemmän kiinnostavia..</p> <p>Tylsät laskut!</p> <p>Kauhukuva stressaantuneesta, kiireisestä ja vähävaraisesta hautautuneena kirjanpitoon pimeässä, hehkulampun valaisemassa nurkassa... vähän liian itsenäistä ja "rohkeaa"</p> <p>Yrittäjäeläke maksun maksaminen ei innosta.</p> <p>Toisaalta jos omaa yritystä perustaisin, niin paperityöt eivät kyllä kiinnostaisi. Täyttää kaikkia lappuja</p>	<p>Kannattaa vain jos yrittäminen on ainut mahdollisuus tehdä sitä työtä, mitä haluaa</p> <p>Pienissä yrityksissä myös vähän rahaa.</p> <p>Haittapuolena se, että ei ole takuita yrityksen kannattavuudesta.</p> <p>Sairastuminen tai itsestä riippumattomat vastoinkäymiset pelottavat.</p> <p>Vaikea tapa hankkia rahaa.</p> <p>Pelottaa vähän, mitä jos se ei toimikaan ja menee konkurssiin ja jää kamalat lainat</p> <p>Ei kiinnosta firman meno konkurssiin</p> <p>Epävarmuus yrityksen menestymisestä</p> <p>Epävarma työ.</p> <p>Ei oikein kiinnosta konkurssit eikä ulosmarssit</p>	<p>En tiedä vielä</p> <p>keskityn nyt vaikka kouluun ennemmin kuin yrittäjyyteen eli en kommentoi</p> <p>Ajatus on varmaan ihan kaunis.</p> <p>Ei kiinnosta mikään.</p> <p>Ei kiinnosta koko asia.</p> <p>Jaa-a en ole oikein miettinyt niin pitkälle. Eipä tällä hetkellä oikein nappaa</p>	<p>Liikaa vastuuta</p> <p>Johtajuus jumittaa.</p> <p>Ei kiinnosta työn valvonta</p> <p>Huonoa taas se, että jos tulee jotain ongelmia niin ei ole sitä poma auttamassa.</p> <p>Toisaalta tarvii selvitä yksin myös ongelmista.</p> <p>En halua yrittäjäksi koska siinä on niin suuri vastuu että ei ole varaa olla kipeä tai pitää lomia</p> <p>Se et saa/joutuu lähes kaiken tekemään ite.</p> <p>Voi olla aika paljon paineita, kun joutuu miettimään tulevaisuutta kokoajan ja tekemään päätöksiä.</p> <p>Kuitenkin liika vastuu ja liian suuri työ saada yritys toimimaan ei pahemmin innosta. Se vaatii paljon vastuuta ja rohkeutta.</p> <p>Vastuu on kaksisuuntainen miekka - se on sekä ikävää, mutta myös yksi yrittäjyyden hyvistä puolista.</p>	<p>Alussa hurja työmäärä ym.</p> <p>Yrittäjyys ei kiinnosta koska en ole valmis kaikkiin töihin joita siinä vaaditaan</p> <p>liiallinen työnteko</p> <p>Liikaa töitä</p> <p>Yrittäjyys on rankkaa</p> <p>Pitää omistautua työlle</p> <p>Stressi ei kiinnosta</p> <p>Se on välillä vaikeaa ja tarvitaan hermoja</p> <p>Yrittäjänä on aika raskasta</p> <p>Ikävintä yrittäjyydessä olisi varmasti se, että se sitoo todella vahvasti, työpäivät ovat pitkiä ja työasiat seuraavat kotiin.</p>

Taulukko 5. Mitä yrittäjyys on nyky-yhteiskunnassa nuorten mielestä?

Yrittäjyys on..	Miten ilmenee teoriassa?	Miten ilmenee nuorten vastauksissa?
Individualistista	Yrittäjämäiset ominaisuudet, ”yrittäjätyyppi”, ihmiskäsitys (Vesala 1996, Kyrö 2001 ja 2005; Gibb 1993)	<ul style="list-style-type: none"> • yrittäjä on ahkera, rohkea, yrittävä ja luonteenluja • innokas • ottaa riskejä • tekee päätöksiä
	Konatiivinen ja affektiivinen kenttä (Koiranen ja Ruohotie 2001)	<ul style="list-style-type: none"> • en tiedä, olisinko itse niin rohkea • ei minusta ole yrittäjäksi • ei tarvitse miettiä työpaikkaa • oma ura • kannattaa vain, jos on ainut mahdollisuus tehdä haluamaansa työtä • itsestä riippumattomat vastoinkäymiset pelottaa • johtajuus (+/-) • työnvalvonta (+/-) • yksin tekeminen (+/-) • suuri vastuu (+/-) • stressi • raskas työ, pitkät työpäivät, ei lomaa
	Arvot (Gibb 2007)	<ul style="list-style-type: none"> • saa itse määrätä • ansaitsee rahaa itse • voi toteuttaa itseään ja tehdä sellaista kuin itse haluaa • oman tuotteen tekeminen • voi saavuttaa jotain omaa • itsenäisyys, vapaus • voi tulla kaikkea hienoa eteen • saa uusia haasteita • oman itsensä herra

		<ul style="list-style-type: none"> • saa olla pomo • työntekeminen (+/-)
	Suomalainen yrittäjyyden ihannointi ja pelko (Michelsen 2005)	<ul style="list-style-type: none"> • yrittäjät ovat rohkeita ihmisiä • vaatii paljon työtä • ei ole takuita yrityksen kannattavuudesta • konkurssin pelko • vaikea ja epävarma tapa hankkia rahaa
	Palkkatyön uusi tulkinta (Lavikka 2004; Vesala 1996)	
	Ulkoinen yrittäjyys (Kyrö 1998; Tuimala 1999)	<ul style="list-style-type: none"> • raha ja tulot • oma yritys • paperihommat, laskut • ei ole takuita yrityksen kannattavuudesta
Yhdessä tekemistä	Organisaatioyrittäjyys / sisäinen yrittäjyys / institutionaalinen yrittäjyys (Kyrö 2005, Carrier 2005, Tuimala 1999)	
	Relationistinen linjaus, yrittäjyys kollektiivisena toimintana, verkostojen tarve, yhteisöllisyyden arvostus (Vesala 1996; Wärneryd 1988; Ruuskanen 1995; Gibb 2007)	<ul style="list-style-type: none"> • ei tarvitse ajatella muiden mielipiteitä • saa tehdä sellaista kun haluaa, varsinkin jos on yksin • asiakaspalvelu • muiden auttaminen • verkostot
Opittavissa olevaa	Kognitiivinen kenttä (Koiranen ja Ruohotie (2001)	
	Oppimisen ja opettamisen uudet tavat (Carrier 2005, Gibb 1993, Leskinen 2001; Kirby 2007; Kyrö and Tapani 2007)	

LOPPUTULEMA: YRITTÄJYYS ON IHAN KIINTOISAA, MUTTA...

Vastaus artikkelin alussa esittämäni tutkimuskysymykseen on, että teoreettisesta yrittäjyyden ymmärryksestä on havaittavissa ituja nuorten näkökulmissa, mutta pääpaino nuorten yrittäjyysajattelussa on edelleen ulkoisessa yrittäjyydessä ja yrittäjyyden individualistisessa luonteessa. Vastanneet nuoret olivat yrittäjyyskasvatusinterventioita kohteena hankkeessa, jossa ainakin epäsuorasti pyrittiin toteuttamaan Kirbyn (2007) mainitsemaa opetusmenetelmää, oppimista yrittäjyyden kautta. Hankkeen tavoitteena kun oli lisätä nuorten kiinnostusta yrittäjyyteen ja yrittäjämäiseen toimintatapaan (Salonen 2005). Lisäksi nämä nuoret ovat olleet koulujärjestelmässämme mukana opetussuunnitelmaperustaisessa yrittäjyyskasvatuksessa. Koulujärjestelmän roolia ei tässä tutkimuksessa varsinaisesti tutkittu, mutta nuorten kokemusmaailman kautta se on implisiittisesti läsnä: jos asiaa ajatellaan esimerkiksi Husserlin fenomenologisesti (ks. esim. Audi 1995), voidaan sanoa, että todellisuus avautuu aina jonkinlaisena eli jonkin merkityksen kautta. Ihmisen tietoisuus on intentionaalista. Näin ollen nuoret antavat merkityksiä omille kokemuksilleen sen kautta, että niillä on tai on ollut heille jotain merkitystä. Kukaan ei siis voi puhua kokemuksesta, ellei ole siitä tietoinen (ks. esim. Gerner 2001, 546; Priest 2002).

Mielenkiintoista on siksi huomata, että nuorten käsityksissä yrittäjyyden individualistinen elementti painottuu: yrittäjyyden arvot ja ulkoinen yrittäjyys yhtä lailla kuin pelot epäonnistumistakin kohtaan. Verkostot tai muut toimijat näkyvät aineistossa lähinnä negatioiden kautta, eli niidenkin avulla korostettiin yrittäjän itsenäistä asemaa ja yrittäjyyden parasta puolta eli sitä, että saa toimia yksin ja itsenäisesti. Nuorten vastauksissa ei näkynyt elementtejä siitä, että yrittäjyyttä voisi oppia (kognitiivinen taso tai yrittäjyyden uudet oppimisen tavat) niin kuin ei myöskään siitä, että yrittäjänä voisi toimia myös toisen palveluksessa ollessaan. Mielenkiintoista on havaita oppimisen ja opetuksen näkymättömyys jo siksi, että sanassa yrittäjyyskasvatus on mukana sana "kasvatus", joten se sanana antaa viitteitä kasvatukselliseen ja opetukselliseen suuntaan. Kuitenkin tämän aineiston perusteella näyttää siltä, että sanan etuliite "yrittäjyys" on kuitenkin painokkaampi ja enempi huomionarvoinen.

Kohderyhmänä 14-28 -vuotiaat ovat otollista maaperää yrittäjyysinnostuksen aikaansaamiselle, viitaten Nuorisobarometriin (2004). Kuitenkin yritystoiminnan aloittaminen edellyttää myös substanssiosaamista, ja sitä on tämän ikäryhmän nuorilla vielä varsin vaihtelevasti. Toisaalta yrittäjyysinterventioihin osallistumisen päätarkoituksena voidaan nähdä myös luottamuksen kasvattaminen omiin kykyihin; siinä tämäntyyppinen toiminta puolustaa paikkaansa varsin hyvin: yrittäjyyskoulutus voi tuottaa oppimiskokemuksia, jotka auttavat nuorta sitten arvioimaan omaa yrittäjyyspotentiaaliaan. (Pihkala 2008, 109.)

Pohdinnan arvoista on se, ovatko suomalaiset arvot sittenkään muuttumassa kuten Michelsen (2005) toteaa. Nuoret arvostavat edelleen kovaa työntekoa ja yrittäjyyttä, tosin omalle kohdalle asiaa ei monikaan mieti: yrittäjyys uravaihtoehdona mainitaan muun muassa vain siinä tilanteissa, "jos ei muuten voi tehdä sitä työtä, mitä haluaa". Samaa toteaa Pihkala (2008, 109) ammattikorkeakouluopiskelijoista: "opiskelijoiden ilmaisema kiinnostus näytti viittaavan pakkoyrittäjyyteen, yrittäjäksi ryhtyminen näytti olevan mahdollista siinä tapauksessa, että ei sijoituta toisen palvelukseen." Vain muutaman nuoren mielessä siintele omien yrityksen perustaminen ja peloketekijänä on juuri liian kova työmäärä, vastuu ja yksin tekeminen. Toisaalta yksin tekeminen ja oma herruus nähtiin yrittäjyyden keskeisenä arvona. Kuitenkin kiintoisaa on se, että yrittäjyyden mahdollistamat oman tuotteiden suunnittelu, ajankäytön hallinta ja vapaus näyttävät nuorille juuri niin dynaamisina, että niihin tarttumalla voitaisiin saada nuoria innostumaan yrittäjämäisestä elämäntavasta ja -urasta. Tähän kannattaisi ja tarvitsisi yrittäjyyskasvattajien tarttua.

Mihin suuntaan meidän sitten olisi vietävä yrittäjyyskasvatusta, jos haluaisimme siitä todellista kansantaloudellista hyötyä eli mitä asialle pitäisi tehdä? Yksi keskeinen asia on Ristimäenkin (2004) esiin nostama seikka siitä, että vaikka yrittäjyys on ollut opetussuunnitelmassa mainittana jo yli 10 vuotta, yhteistä käsitystä yrittäjyydestä yrittäjyyskasvatuksen pohjaksi ei ole kyetty määrittelemään. Menestyksekkään yrittäjyyskasvatuksen mahdollistamiseksi tulisi yrittäjyys määritellä yhtenäisesti. Opetushallitus on omalta osaltaan pyrkinyt kannustamaan yrittäjyyden edistämiseen antamalla määräyksen, että kaikkiin ammatilliseen perustutkintoihin on sisällytettävä 20 opintoviikkoa yrittäjyysopintoja (Mää-

räys 13.2.2007 nro 5/011/2007).

Määräyksillä pystytään saamaan formaalilla tavalla aikaan muutosta, mutta vielä sitä tehokkaampaa olisi, jos saisimme aikaan todellisen oppimiskulttuurin muutoksen. Nuorten vastauksissa oli havaittavissa selkeästi edelleen suomalaisen yrittäjäasenneilmastoon kuuluvat pelot ja ennakoasenteet. Miten sitten voisi muuttaa asenneilmapiiriä suvaitsevaisemmaksi? Miten me suomalaiset oppisimme uskaltamaan, heittäytymään, innovoimaan, leikittelemään ajatuksilla ja ideoilla, ilman pelkoa epäonnistumisesta tai ainakaan epäonnistujaksi leimautumisesta? Opettajia on yrittäjyyskasvatettu useiden eri tahojen voimin, mutta todellista läpimurtoa ei silti uudennaiselle yrittäjämäiselle pedagogiikalle ole aikaansaatu. Muutoksen aikaansaamiseksi olisi saatava aikaan opetustoimijoiden kesken hyvää henkeä, jossa erilaisuus olisi sallittua, osin jopa suotavaakin.

Toisaalta, miten sitten uudennaisessa opettamiskulttuurissa voisimme luotsata oppijotamme kohti vastuunottoa ja valtaa omaan oppimiseensa, liian usein kun erilaisessa oppimisympäristössä tai itseohjautuvasti suoritettavan tehtävän oppijat tulkitsevat "vapaapäiväksi". Muutaman väärinkäytöksen jälkeen yrittäjämäisen pedagogiikan soveltaja huomaa olevansa taas lähtöruudussa. Kiintoisan haasteen opettamiselle asettaakin yrittäjyyskasvatuksen ihmiskäsitys: kuinka paljon oikeasti luotamme siihen, että oppijalla on kokonaisvastuu omasta oppimisestaan (esim. Kyrö 1998) ja hän pystyy luovalla tavalla yhdistelemään epäjohdonmukaisestakin ympäristöstä elementit oppiakseen sen mitä tässä hetkessä tarvitsee (esim. Kyrö 2005). Opettajalla on oppimisessa kuitenkin ohjaajan rooli (esim. Leskinen 1999).

Miten sitten osaisimme opettajina toimia yrittäjämäisellä tavalla ohjaajina ja millainen yrittäjämäisen ohjaajan rooli voisi olla? Usein opetustyössä tulee mietittyä oppijoiden puolesta valmiiksi, mitä tietoa he tarvitsevat ja mitä heidän "kuuluu" oppia. Vaatisi aikamoisen ajatuksellisen vallankumouksen niin individualistisesti opettajassa kuin kollektiivisesti opettajayhteisöissäkin, että oppijoille annettaisiin mahdollisuudet oppimiseen niin että vastuu oppimisesta siirtyisikin entistä enemmän oppijoille itselleen; yrittäjyyskasvatuksen ihmiskäsityksen mukaisesti ihminen on kykenevä kantamaan vastuun itsestään, toimiansa seurauksista ja elannostaan. Tämän

jos saisimme iskostettua oppijoihin ja itseemme ohjaajina, olisimme jo pitkällä yrittäjyyskasvatuksen edistämisessä. Toistaiseksi painimme vielä liikaa konkurssiuhan ja liiketoimintasuunnitelmien viitoittamalla tiellä, sen sijaan, että pyrkisimme ymmärtämään yrittäjyyden ja yrittäjämäiset taidot laaja-alaisemmin, myös muuta kuin yrityksen perustamista varten tarvittavana osaamisena ja taitona. Yrittäjyyden todellinen läpimurto vaatii opettamisen ja myös oppimisen kulttuurin muutosta ja vanhojen tapojen murtamista. Siihen yrittäjyys hyvin sopiikin, onhan se aina ollut murrosajan ilmiö.

LÄHTEET

- Audi, Robert (toim.) *The Cambridge Dictionary of Philosophy*, Printed in the United States of America. Cambridge University Press.
- Burr, Vivien: *Sosiaalipsykologia ihmiskäsityksiä*, Vastapaino, Tampere 2004.
- Carrier, Camille: *Pedagogical Challenges in Entrepreneurship Education*. In Paula Kyrö & Camille Carrier (Eds.) *The Dynamics of Learning Entrepreneurship in a Cross-cultural University Context*. Entrepreneurship Education Series 2/2005. Saarijärvi Offset Oy 2005.
- Duchêneaut, B.: *Entrepreneurship and Higher Education from Real-life Context to Pedagogical Challenge*. In Robert Brockhaus, Gerald Hills, Heinz Klandt & Harold Welsch (Eds.) *Entrepreneurship Education*, Ashgate Publishing Company, England 2001.
- Fletcher, Denise: *Social constructionist thinking: some implications for entrepreneurship research and education*. In Alain Fayolle (ed.) *Handbook of Research in Entrepreneurship Education*, Volume 1, Edgar Elgar Publishing Limited, USA 2007.
- Gibb, Allan: *Creating the entrepreneurial university: do we need a wholly different model of entrepreneurship?* In Alain Fayolle (ed.) *Handbook of Research in Entrepreneurship Education*, Volume 1, Edgar Elgar Publishing Limited, USA 2007.
- Gibb, Allan: *Yrittäjyyskasvatuksen luennot*, Hämeenlinna, marraskuu 2005a.
- Gibb, Allan: *The future of entrepreneurship education - Determining the basis for coherent policy and practice?* In Paula Kyrö & Camille Carrier (Eds.) *The Dynamics of Learning Entrepreneurship in a Cross-cultural University Context*. Entrepreneurship Education Series 2/2005. Saarijärvi Offset Oy 2005b.
- Gibb, Allan: *In pursuit of a New 'Enterprise' and 'Entrepreneurship' Paradigm for Learning*. *Creative destruction, new values, new ways of doing things and new knowledge combinations*. In *International Journal of Management Reviews* 4 (2002): 3, s. 233-269.
- Gibb, Allan: *The Enterprise Culture and Education*.

- International Small Business Journal 11 (1993): 3, s. 11-34.
- Gorner, Paul: Reid, Husserl and Phenomenology. *British Journal for the History of Philosophy* 3 (2001): 9. Internet-lähde: <http://www.tandf.co.uk/journals>
- Himanen, Pekka: Challenges of the global information society, Committee for the Future, Parliament of Finland, 2004.
- Hindle, Kevin: Teaching entrepreneurship at university: from the wrong building to the right philosophy. In Alain Fayolle (ed.) *Handbook of Research in Entrepreneurship Education*, Volume 1, Edgar Elgar Publishing Limited, USA 2007.
- Kirby, David: Changing the entrepreneurship education paradigm. In Alain Fayolle (ed.) *Handbook of Research in Entrepreneurship Education*, Volume 1, Edgar Elgar Publishing Limited, USA 2007.
- Koiranen, Matti: Ole yrittäjä. Ulkoinen ja sisäinen yrittäjyys, TT-Kustannustieto, Tampere 1993.
- Koiranen, Matti & Ruohotie, Pekka: Yrittäjyyskasvatusta: analyyseja, synteesejä ja sovelluksia. *Aikuiskasvatus* 21 (2001): 2, s. 102-111.
- Kyrö, Paula: Entrepreneurial learning in a cross-cultural context challenges previous learning paradigms. In Paula Kyrö & Camille Carrier (Eds.) *The Dynamics of Learning Entrepreneurship in a Cross-cultural University Context*. *Entrepreneurship Education Series 2/2005*. Saarijärvi Offset Oy 2005.
- Kyrö, Paula: Yrittäjyyskasvatuksen pedagogisia lähtökohtia pohtimassa. *Aikuiskasvatus* 21 (2001): 2, s. 92-101.
- Kyrö, Paula: Yrittäjyyden tarinaa kertomassa, WSOY, Juva 1998.
- Kyrö, Paula and Carrier, Camille: Entrepreneurial learning in universities: Bridging across borders. In Paula Kyrö & Camille Carrier (Eds.) *The Dynamics of Learning Entrepreneurship in a Cross-cultural University Context*. *Entrepreneurship Education Series 2/2005*. Saarijärvi Offset Oy 2005.
- Kyrö, Paula and Tapani, Annukka: Learning risk-taking competences. In Alain Fayolle (ed.) *Handbook of Research in Entrepreneurship Education*, Volume 1, Edgar Elgar Publishing Limited, USA 2007.
- Lavikka, Riitta: Minuusprosessit, luottamus ja yhteistyö verkostoituvassa työelämässä. *Aikuiskasvatus* 24 (2004): 4, s. 322-332.
- Leskinen, Pia-Lena: "Yrittäjällä on koko elämä kiinni yrityksessä". Opiskelijoiden yrittäjyyskäsitykset ja niiden muutokset yritysprojektin aikana, *Universitas Wasaensis*, No 71, Liiketaloustiede 27. Johtaminen ja organisaatiot, 1999.
- Nuorisobarometri 2004: Oman elämänsä yrittäjät? Wilska T-A (toim.) Nuorisosiain neuvottelukunta, julkaisuja 28. Nuorisotutkimusverkosto/ Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 44. Opetusministeriö, Helsinki. Edita.
- Michelsen, Karl-Erik: Yrittäjyyden paradoksi. *Taloustieto Oy*, 2005.
- Opetushallituksen määräys 13.2.2007 nro 5/011/2007 . (http://www.edu.fi/julkaisut/maaraykset/ops/m5_011_07.pdf)
- Osaava, avautuva ja uudistuva Suomi. Suomi maailmantaloudessa -selvityksen loppuraportti. Valtioneuvoston kanslian julkaisusarja 19/2004.
- Pihkala, Jussi: Ammattikorkeakoulutuksen aikaiset yrittäjyysintentioiden muutokset. Opetusministeriön julkaisuja 2008:1. Koulutus- ja tiedepolitiikan osasto. Yliopistopaino.
- Priest, Helena: An approach to the phenomenological analysis of data. *Nurse Researcher* 10 (2002): 2. Internet-lähde: <http://search.epnet.com> Database: Academic Search Elite.
- Ristimäki, Kari: Yrittäjyyskasvatus, Yrityssanoma, Järvenpää 2004.
- Ruuskanen, Petri: Maaseutuyrittäjyys puheina ja käytänteinä. Onko verkostoyrittäjyydessä vastaus suomalaisen maaseudun rakenneongelmiin, Jyväskylän yliopisto, Chydenius-instituutin tutkimuksia 5/1195. Korkola 1995.
- Salonen, Laura: YTY - Yhdessä Tehdään Yrityksiä. Toimintaraportti ajalta 1.1.-31.12.2004. Laadittu 2005.
- Säntti, Risto: How Cultures Interact in an International Merger - case MeritaNordbanken, Tampereen yliopisto, Akateeminen väitöskirja, 819. Tampereen yliopistopaino Juvenes Print Oy, Tampere 2001.
- Tuimala, Aija: Yrittäjyys ja verkostojen hyödyntäminen: Keran asiakaskysely entisen Kymen läänin alueella, Kauppatieteiden osaston tutkimusraportti n. 18, Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu, Lappeenranta 1999.
- Vesala, Kari Mikko: Yrittäjyys ja individualismi. Relativistinen linjaus, Helsingin yliopiston sosiaalipsykologian laitoksen tutkimuksia 2/1996.
- Wärneryd, K-E.: The Psychology of Innovative Entrepreneurship. In W.F. van Raaij, G.M van Veldhoven & K.-E. Wärneryd (Eds.) *Handbook of Economic Psychology*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht 1988.